

Aan de voorzitter van
Provinciale Staten van Zeeland

onderwerp

Afdoening toezegging nr.
(Commissie Ruimte), inzake Ideeën
voor een zoete Grevelingen.

kenmerk

20032796

behandeld door

verzonden

Middelburg, 3 november 2020

Geachte voorzitter,

Adviesgroep Borm & Huijgens (verder AB&H) heeft in twee recente brieven het zoet maken van de Grevelingen bepleit (dd. 14 augustus 2020 en 1 oktober 2020). Deze brieven zijn in de vergadering van de Commissie Ruimte van 9 oktober besproken, waarbij GS zijn verzocht een schriftelijke reactie op de ideeën te geven. Met deze brief komen wij aan deze wens tegemoet.

De voornaamste argumenten van AB&H hebben betrekking op de natuurkwaliteit, de zoetwaterbeschikbaarheid en de klimaatbestendigheid van het doorlaatmiddel in de Brouwersdam. In het volgende lopen wij de aangevoerde argumenten op deze drie thema's langs en stellen er onze opvattingen tegenover.

Natuurkwaliteit → AB&H poneert de stelling dat de Grevelingen geen overtuigende natuurwaarden bevat en ten onrechte de Natura2000-status heeft. De natuurkwaliteit zou volgens de schrijvers toenemen wanneer het meer zoet wordt gemaakt.

De Grevelingen herbergt verschillende niet ter discussie staande natuurwaarden, zoals omvangrijke vogelpopulaties en diverse vegetatietypen. AB&H beoordeelt dat als natuur waarvan al voldoende aanwezig is in de delta. Daarbij gaat ze echter voorbij aan het belang van de afzonderlijke bekkens voor het geheel. De deltawateren vormen gezamenlijk een palet aan belangrijke rust- en foerageerplekken voor doortrekkende vogels, juist door de omvang van het gebied. En dat geldt evenzeer als leefgebied voor zeehonden. Wij menen dan ook dat de zoute Grevelingen terecht de Natura2000-status heeft. Uiteraard staat het iedereen vrij een hogere waarde toe te kennen aan zoete natuur, maar wat ons betreft is er geen reden het zoute karakter van de Grevelingen ter discussie te stellen.

Dat neemt niet weg dat de zoute Grevelingen kampt met problemen. Zuurstofloosheid in de diepere delen is daarvan de meest in het oog lopende. Na uitgebreid onderzoek is geconcludeerd dat dit probleem adequaat kan worden tegengegaan door meer uitwisseling tussen de Grevelingen en de Noordzee. Een doorlaatmiddel aan de noordzijde van de Brouwersdam kan daarin voorzien en afgelopen voorjaar is daarvoor de planuitwerkingsfase gestart. Uitvoeringsbudgetten van Rijk en regio zijn geborgd en wij hebben vertrouwen in de meerwaarde van deze ontwikkeling.

Zoetwaterbeschikbaarheid → een belangrijk bijkomend voordeel van de verzoeting is volgens AB&H het ontstaan van een zoetwaterbron voor de landbouw op Schouwen-Duiveland in het bijzonder. Zij verwijzen daarbij naar het oorspronkelijke Deltaplan waarin de Grevelingen zoet was ingekleurd. Hoewel wij beseffen dat het perspectief van een enorm zoetwaterreservoir voor de landbouwsector op Schouwen-Duiveland erg aantrekkelijk is, menen wij dat AB&H onvoldoende rekening houdt met de randvoorwaarden voor een dergelijke zoetwatervoorziening. Om te kunnen fungeren als zoetwaterbron voor de landbouw moet het water namelijk echt zoet zijn. Voor het Volkerak-Zoommeer

geldt een maximum van 450 mg Cl-/l. Als het daar ver boven komt, verliest het zijn waarde voor de landbouw. Voor de Grevelingen geldt daarom a priori dezelfde norm.

De gedachte om met een dichtheidsscherm voor de sluis en een beperkt zoetwaterdebiet een stabiele gelaagdheid op de Grevelingen in te stellen met een voldoende zoete bovenlaag, achten wij onrealistisch. Menging van verschillende waterlagen zal ertoe leiden dat de bovenlaag niet werkelijk zoet wordt. Daar komt bovenop dat een min of meer structurele stratificatie ecologisch rampzalig is. De Grevelingen volledig zoet maken en houden, vereist een groot en continu zoetwaterdebiet. Hoeveel precies is niet eenvoudig te becijferen, maar in verhouding tot het kleinere Volkerak-Zoommeer kan voor de Grevelingen worden aangenomen dat aanzienlijk meer zoet water nodig is om het voldoende zoet te spoelen. Dit geldt eens te meer omdat het water op zijn tocht van de Volkeraksluizen naar de Krammer al zout opneemt uit de omgeving. Bij zijn entree op de Grevelingen is het dus al minder zoet dan stroomopwaarts. Voor het Volkerak-Zoommeer becijferde Deltares onlangs een noodzakelijk debiet van 40 m³/s. Meer dan dubbele voor de Grevelingen lijkt een conservatieve schatting. Het laat zich raden dat de noodzakelijke infrastructuur groot en duur zal zijn.

AB&H stelt dat het noodzakelijke water er vroeger was en dat daar geen verandering in is gekomen, omdat de rivierafvoer in de loop der jaren niet sterk gewijzigd is. Hoewel dat laatste klopt, is er toch een groot verschil met de jaren '50 van de vorige eeuw, namelijk dat het huidige nationale waterbeheer veel meer maatwerk is dan toen. Rivierwater is daarvoor cruciaal, en de verdeling ervan is een ingewikkelde puzzel geworden. Het is een misvatting te denken dat er vanuit dat nationale kader een extra debiet van vele tientallen kuubs per seconde beschikbaar is voor het zoetspoelen van de Grevelingen.

Kortom, het beeld van een zoete Grevelingen die kan fungeren als zoetwaterbron voor de landbouw op Schouwen-Duiveland, is naar onze opvatting onrealistisch.

Klimaatbestendigheid → de klimaatbestendigheid van de voorgenomen koppeling tussen Noordzee en Grevelingen door middel van een doorlaatmiddel is volgens AB&H slechter dan die van een gesloten kustlijn. Ze verwijzen daarbij naar de adaptatiestrategieën van Deltares uit 2019.

Wij zijn ons ervan bewust dat zeespiegelstijging, die het gevolg is van klimaatverandering, de bewoners van onze delta voor grote problemen stelt. Voor nu en de nabije toekomst (decennia) lijken die nog te overzien, maar op termijn vereisen zij drastische keuzen. Dat is het eerlijke verhaal waar we onze ogen niet voor moeten sluiten. Echter, omdat de zeespiegelstijging versnelt maar we de mate van versnelling niet kennen, is het onmogelijk nu nauwkeurig te voorspellen wanneer de toekomstige knippunten zich zullen voordoen. Daar wordt wel gericht onderzoek naar gedaan in het kader van het landelijke Kennisprogramma Zeespiegelstijging¹. Met name in spoor 2 wordt de klimaatrobuustheid van de regionale voorkeursstrategieën getoetst, terwijl later in spoor 4 (adaptatiestrategieën) zal worden nagegaan welke mogelijkheden er zijn om ons land ook op de langere termijn veilig en leefbaar te houden.

Een consequentie van de door AB&H bepleite keuze voor een gesloten kustlijn is dat er een groeiende opgave ontstaat om zoet water geforceerd naar de zee te pompen. Dit geldt voor het doorlaatmiddel in de Brouwersdam, maar zeker niet minder voor een zoete Grevelingen. In feite zijn beide inrichtingsopties varianten op de gesloten kustlijn. Daarbij geldt als complicatie voor een zoet Grevelingenmeer dat het voortdurend met zoet water doorgespoeld moet worden teneinde het zoet te houden. Met een rijzende zeespiegel wordt dat steeds moeilijker en groeit de noodzakelijke pompinspanning aanzienlijk harder dan voor een afgesloten zeearm met gedempt getij. Kortom, het in stand houden van een zoet meer naast de zee zal een groeiende zoetwatervraag kennen en een aanzienlijk grotere pompinspanning vergen dan de relatief extensieve uitwisselingsvariant tussen Noordzee en Grevelingen conform de Integrale Voorkeursstrategie Zuidwestelijke Delta 2021. Al het voorgaande overziend, is er naar onze opvatting geen reden nu af te wijken van de regionale voorkeursstrategie en al drastische maatregelen te treffen voor de grote vraagstukken die met de zeespiegelstijging op ons afkomen. Weliswaar is duidelijk dat de versnelde zeespiegelstijging de functionele levensduur van delta-infrastructuur comprimeert, iets wat zeker voor de zuidwestelijke delta een aandachtspunt is, maar is de problematiek onvoldoende acuut voor een beleidsswitch. Het Kennisprogramma Zeespiegelstijging zal ons meer inzicht leveren in de klimaatbestendigheid van de huidige inrichting van de deltawateren en een basis bieden voor een adaptatiestrategie. De essentie

---

¹ Zie voor uitgebreide informatie

<https://www.deltaprogramma.nl/deltaprogramma/kennisontwikkeling/zeespiegelstijging>

daarvan is dat wij geen besluiten nemen voor de verre toekomst, maar vervolgkeuzes overlaten aan toekomstige generaties die daar vanuit de dan geldende afwegingskaders beter voor geplaatst zijn.

Ten aanzien van het doorlaatmiddel in de Brouwersdam schatten wij in dat deze infrastructuur (tot op zekere hoogte) kan worden aangepast aan een hogere zeespiegel en daarmee past binnen een aannemelijke adaptatiestrategie. Daarmee biedt een zeearm met een gedempt getij meer perspectief dan een zoet meer aan de rand van de zee.

Concluderend menen wij dat de klimaatbestendigheid van het voorgenomen doorlaatmiddel in de Brouwersdam zich positief onderscheidt van die van een zoet Grevelingenmeer, hozeer wij er ons ook van bewust zijn dat het doorlaatmiddel geen eeuwigdurende functionaliteit heeft. Het door AB&H bepleite alternatief beschouwen wij daarmee niet als een reële optie.

Na voorgaande inhoudelijke reactie op het door AB&H bepleite alternatief, sluiten wij ons voor wat de vorm betreft aan bij de in de commissievergadering gemaakte opmerking over de verrassend scherpe toonzetting van de brieven. De terloopse diskwalificaties van uitgevoerd onderzoek en eerder beleid versterken de inhoudelijke boodschap naar onze mening niet.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter.

A.W. Smit, secretaris.